EISTEDDFOD YR URDD BRO'R WENYNEN GWENT 2027

O ble ddaeth yr enw? | Where did the name come from?

Mae Eisteddfod yr Urdd 2027 yn cael ei chynnal yng Nghasnewydd, ardal sy'n gysylltiedig ag Augusta Hall (1802 - 1896), Arglwyddes Llanofer, a'i henw barddol oedd 'Gwenynen Gwent'.

Yn gymwynasgar iawn i'r Gymraeg yn yr ardal, roedd hi'n ffigwr hanesyddol bwysig yn Nyffryn Gwent. Hi oedd yn gyfrifol am ailsefydlu'r arfer o wisgo'r wisg Gymraeg a'i moderneiddio.

Treuliodd ei bywyd yn adfer yr iaith Gymraeg a thraddodiadau Gwerin Cymru yn ei hardal. Noddodd delynorion, cerddorion a beirdd. Adferodd y delyn deires, dawnsio a chanu gwerin, y wisg Gymreig, y Fari Lwyd, y Plygain, a mwy.

Er nad oes tystiolaeth i ddangos bod hi'n uniongyrchol gyfrifol am greu'r wisg genedlaethol Gymreig fel ei hadnabyddir heddiw, roedd ei gweithgarwch yn cael dylanwad ar ddechrau ffurfio’r syniad o wisg genedlaethol i Gymru.

Enillodd hi wobr gyntaf yn Eisteddfod Caerdydd yn 1834 am ei thraethawd ar bwysigrwydd cadw’r iaith Gymraeg a gwisg genedlaethol Cymru; cyhoeddwyd y traethawd yn 1836 yn Gymraeg ac yn Saesneg.

Yn 1850, helpodd i sefydlu Y Gymraes, y cylchgrawn Cymraeg cyntaf i ferched. Cyhoeddodd lyfr coginio yn y Gymraeg, a chyllidodd brosiect geiriadur Cymraeg.

Mae’r enw hefyd yn adlewyrchu pwysigrwydd y wenynen mewn natur a sut y mae'n allweddol i sicrhau twf a thyfiant ar gyfer cynnal byd natur o'n cwmpas.